

Interreg Baltijas jūras reģiona programmas finansētā
stratēģiskā partnerība
Projekts: “Līdzdalības budžeta attīstīšana Baltijas jūras
reģionā - EmPaci”

Līdzdalības budžeta (LB) tipa grupas

Aktivitāšu grupa 2.1: 2. rezultāts
Atbildīgais partneris: Rostokas
universitāte

2020. gada novembris

EUROPEAN
REGIONAL
DEVELOPMENT
FUND

EmPaci

Saturs

Tabulu saraksts	4
Sāsinājumu saraksts	5
1. Ievads	6
2. LB iedalījums kategorijās literatūrā	7
2.1 Iedalījums kategorijās pēc procesa dizaina elementiem	7
2.2 Seši ideālie LB tipi	9
2.2.1 Līdzdalības demokrātija - Portuālegri risinājuma pielāgošana Eiropā	9
2.2.2 Kopienas attīstība	10
2.2.3 Tuvuma demokrātija un līdzdalības modernizācija	10
2.2.4 Ne korporātisms un daudzu ieinteresēto pušu līdzdalība	11
2.2.5 Starposma secinājumi	12
3. LB panākumu faktori	13
3.1 Ievads par panākumu faktoriem	13
3.2 Ar iedzīvotājiem saistītie faktori	14
3.3 Ar pašvaldībām saistītie faktori	17
3.4 Ar LB procesu saistītie faktori	18
3.4.1 PB procesa vispārīgie elementi un posmi	18
3.4.2 Administrācijas specifika	20
3.4.3 Piedāvājumu iesniegšanas posma specifika	20
3.4.4 Balsošanas posma specifika	21
3.4.5 Mobilizācijas (starpniecības) specifika	21
4. Lēmumu pieņemšanas vadlīnijas LB izstrādē	23
4.1 Ar pašvaldībām saistītie faktori	23
4.2 Ar iedzīvotājiem saistītie faktori	25

Saturs

4.3	Ar LB procesu saistītie faktori	27
5.	Pārskats par LB dizaina iespējām	28
6.	LB dizaina kategorizēšanas piemērs: Štutgarte	32
	Atsauces	34

Tabulu saraksts

1. tabula: IL veiksmes faktori, pamatojoties uz Kubicek/Lippa (2011)	13
2. tabula: Finanšu faktoru vadlīnijas	23
3. tabula Reģionālo faktoru vadlīnijas	23
4. tabula Norādījumi par tiesiskā regulējuma ierobežojumiem	24
5. tabula Norādījumi par iedzīvotāju dzīves posmu	25
6. tabula Norādījumi par iedzīvotāju neto ienākumiem	25
7. tabula: Norādījumi par izglītības līmeni	25
8. tabula: Norādījumi par atšķirīgām zināšanām par LB	26
9. tabula: Norādījumi par uzturēšanās ilgumu	26
10. tabula: Politiskās līdzdalības vadlīnijas	26
11. tabula: Norādījumi priekšlikumu iesniedzējiem	27
12. tabula: Norādījumi balsotājiem	27
13. tabula: Norādījumi par priekšlikumu ierobežošanu	27
14. tabula: Norādījumi par iedzīvotāju vēlmēm	27
15. tabula: Norādījumi projekta komandai	28
16. tabula: Norādījumi priekšizpētes pārbaudei	28
17. tabula: LB veidošanas komplekts	31
18. tabula: Štutgartes LB dizaina piemērs	33

Saīsinājumu saraksts

BJR	Baltijas jūras reģions
IL	Iedzīvotāju līdzdalība
EmPaci	Līdzdalības budžeta attīstība Baltijas jūras reģionā (Interreg Baltijas jūras reģiona finansēts projekts)
NVO	Nevalstiskā organizācija
LB	Līdzdalības budžets

1. levads

Līdzdalības budžets (LB) ir līdzdalības process, kurā iedzīvotāji tiek tieši iesaistīti lēmumu pieņemšanā par pašvaldības vai rajona budžeta sadali. Pirmo reizi tas tika ieviests 1980. gados Portoalegri/Brazīlijā, jo īpaši, lai palielinātu budžeta līdzekļu sadales pārredzamību un cīnītos ar sociālo nevienlīdzību un korupciju. Kopš tā laika LB koncepcija ir izplatījusies visā pasaulē, un tā ir kļuvusi par veiksmes stāstu publiskā sektora pārvaldības inovāciju jomā. Sakarā ar atšķirīgiem izejas apstākļiem katrā pašvaldībā, kas īsteno LB, juridiskajām prasībām, kā arī pieredzi, kas gūta, ņemot vērā veiksmīgu LB procesu pieredzi, sākotnējais Portoalegri PB modelis ir vairākkārt korigēts. Tas sākas pat ar to, ka nav universālas LB definīcijas.¹

Tā kā "nav" vienas universālas pieejas"², katrai pašvaldībai, kas vēlas īstenot savu procesu, ir jāapsver dažādas izstrādes iespējas un pašai jāpieņem lēmumi par to, kā veidot savu LB procesu. Tomēr tas nozīmē, ka pašvaldību īstenotājiem jāievāc daudz informācijas un jāsāk šis process "no nulles". Lai apvienotu kapacitātes, šis dokuments ir vērsts uz to, lai atbalstītu jaunus LB ieviešējus LB procesa īstenošanā. Tajā atspoguļoti LB panākumu faktori no iedzīvotāju, pašvaldību un arī LB procesa viedokļa. Šī dokumenta mērķis ir sniegt norādījumus lēmumu pieņemšanai par to, kā LB procesu var izstrādāt, pamatojoties uz katras pašvaldības konkrētajiem priekšnoteikumiem.

Šī dokumenta saturs ir apkopots no dažādiem avotiem. No vienas puses, ir pārskatīta akadēmiskā un praktiskā literatūra (sk. atsauču sarakstu), lai noteiktu esošās LB kategorizācijas. Turklāt, lai papildinātu skatu punktu, tika izmantoti empīriskie dati no diviem avotiem. No vienas puses, Rostokas Universitāte kā EmPaci projekta vadošais partneris veica intervijas ar administratīvajiem darbiniekiem 12 Vācijas pašvaldībās, kurās ir vai nu senas LB tradīcijas, vai arī tās ir pārtraukušas LB. Tādējādi ir identificēti faktori, kas padara LB veiksmīgu vai pakļautu riskiem. Tie ir atspoguļoti dokumentā. No otras puses, visa EmPaci projekta komanda ir veikusi iedzīvotāju aptaujas 18 rajonos vai pašvaldībās 6 BJR valstīs, lai apzinātu iedzīvotāju vajadzības saistībā ar LB. Tika apkopoti

¹ Skatīt, piemēram, Wampler (2007), 21.-24. lpp.

² Krenjova/Raudla (2013), p 24.

vairāk kā 20 000 iedzīvotāju dati, kas arī iedvesmoja šajā dokumentā izklāstītos dizaina principus.

2. nodaļā ir īsi aprakstīta LB kategorizācija akadēmiskajā literatūrā. Tā kā šie iedalījumi kategorijās ir tikai ierobežoti izmantojami LB ieviešanai praksē, 3. nodaļā ir sniegta noderīga informācija lēmumu pieņemšanai, kā pamatā ir gan akadēmiskajā literatūrā, gan praksē identificētie LB panākumu faktori. Tādējādi tiks nošķirti ar iedzīvotājiem, pašvaldībām un LB procesu saistītie faktori. Praktizējošiem speciālistiem būs jāpieņem konkrēti lēmumi attiecībā uz katru no faktoriem. Ceturtajā nodaļā viņi var izdarīt savu izvēli, un viņiem tiek sniegti padomi un idejas par to, kā rīkoties, pieņemot konkrētu LB projektēšanas lēmumu tabulas formātā attiecībā uz katru no iepriekšējā nodaļā minētajiem faktoriem. Visbeidzot, 5. nodaļā ir sniegts pārskats par LB izstrādes principiem, bet 6. nodaļā ir ilustrēta noteikto izstrādes principu piemērošana, kā piemēru izmantojot Štutgartes līdzdalības budžetu.

2. LB iedalījums kategorijās literatūrā

Lielākoties esošajos pētījumos tiek analizētas dažādas pasaulē pastāvošās LB pieejas. Aplūkotie līdzdalības budžeti būtībā ir paraugprakses apkopojums. Daži pētnieki apkopo savāktos gadījumus, lai ekstrapolētu dizaina īpašības, piemēram, Cabannes (2004). Konkrētāka kategorizācija ir Sintomer et al. (2012) piedāvātais ideālo tipu modelis. Šie divi kategorizācijas modeļi ir aprakstīti turpmāk. Taču šie veidi neatbild uz jautājumu: "Kura LB procesa struktūra varētu būt piemērota konkrētai pašvaldībai?" Tāpēc šajā nodaļā ir identificēta no akadēmiskās literatūras iegūtā informācija un ierobežojumi, kas ir būtiski pašvaldību speciālistiem.

2.1 Iedalījums kategorijās pēc procesa dizaina elementiem

Cabannes (2004) identificē kritērijus un jautājumus, kas ļauj atšķirt LB procesus. LB procesa struktūru raksturo šādas četras galvenās dimensijas:

- finanses,
- dalība (iedzīvotāji un pašvaldības),
- fiziskā vai teritoriālā dimensija,
- regulatīvie un juridiskie aspekti.

Nav šo dimensiju īpašību kombināciju, lai izveidotu klasifikācijas. Taču dimensijas sniedz ieskatu LB procesa dizaina elementos. Tālāk

ir aprakstītas šā modeļa dimensijas un sniegta noderīga informācija, kā arī norādīti ierobežojumi.

Finanšu dimensija attiecas uz līdzdalības budžetam piešķirto līdzekļu apjomu. Diapazons svārstās no zema procentuālā apjoma līdz pat pilnam budžetam (100 %). Taču, lai veiktu salīdzinājumu, bieži vien tiek izmantota summa uz vienu iedzīvotāju. Lielās pilsētas LB parasti tērē lielākas summas, bet attiecība pret iedzīvotāju skaitu liecina, ka arī mazās pašvaldības var tērēt lielu summu uz vienu iedzīvotāju un veikt nozīmīgus ieguldījumus.³ Citas vadlīnijas vai idejas, kā strukturēt budžetu, Cabannes nav minējis.

Līdzdalības dimensijai ir divi raksturlielumi: tieša (individuāla) līdzdalība un netieša (representatīva) līdzdalība. Jautājumi ir šādi:

- "Kas lemj par budžetu?"
- "Kas ir iekļauts?"
- "Kas kontrolē budžeta izpildi?"
- "Kāda ir pašvaldības loma?"

Modelis tikai parāda dažādas iespējas, nevis piedāvā risinājumus iespējamām problēmām un konkrētiem apstākļiem. Parasti (jo īpaši Eiropā) budžetu apstiprina pašvaldības padome, jo pastāv noteiktas juridiskās struktūras un ierobežojumi. Tāpēc diskusiju par izmantošanu var veikt tikai nākamajā posmā. Iedzīvotāji nav iesaistīti budžeta kompensēšanā. Cabannes tikai raksturo šo gadījumu un kritizē to kā atšķaidīšanu, bet atstāj atklātu jautājumu, vai pastāv alternatīvas un vai šis ceļš joprojām var būt veiksmīgs LB process.

Fiziskā/teritoriālā dimensija ir vērsta uz resursu piešķiršanu atstumtajiem reģioniem. Konkrēti rajoni var vairāk piedalīties LB.⁴ Pamatprincips "tik daudz, cik nepieciešams, tik maz, cik iespējams" praktiskiem īstenotājiem nav pietiekams. Cabannes nerekomendē īpašu procesa plānu, kā veicināt šīs atstumtās jomas, piemēram, ar rajonu saistītu budžetu kā Beļsko Bjala, kas ir viena no EmPaci partnerpašvaldībām Polijā.

Juridiskajā dimensijā modelis brīdina par LB procesa pārlietu lielu institucionalizāciju, tādējādi LB zaudē savu dinamiku un var tikt instrumentalizēts. No vienas puses, Cabannes uzskata, ka LB standartizācija ir liels risks, jo var tikt zaudēta elastība, un tāpēc LB process neatbilstu attiecīgajām

³ Cabannes (2004), 32.-35. lpp.

⁴ Cabannes (2004), p. 39f.

pašvaldības vajadzībām.⁵No otras puses, Cabannes nesniedz ieteikumus par minimālajiem standartiem, un praktiķu gūtās atziņas par šo dimensiju ir ļoti vājas.

Lai gan Cabannes uzdotie jautājumi ir interesanti praktiķiem un noderīgi, lai veidotu izpratni par noteiktām problēmām, atbildes ir pārāk atvērtas, un šajā modelī sniegtās vadlīnijas ir pārāk vājas, lai tās piemērotu LB praksē.

2.2 Seši ideālie LB tipi

Konkrētāka un pazīstamāka klasifikācijas pieeja ir balstīta uz Sintomer et al. (2012) pētījumu. Pētnieku aprakstītie seši veidi atšķiras pēc apspriešanas līmeņa, dalībnieku veida un iedzīvotājiem piešķirtās varas.⁶

Tā sauktie "ideālie tipi" ir:

1. Līdzdalības demokrātija,
2. Kopienas attīstība,
3. Līdzdalības modernizācija,
4. Tuvuma demokrātija,
5. Neokorporātisms,
6. Daudzu ieinteresēto personu līdzdalība.

Šiem dažādajiem veidiem ir dažas raksturīgas iezīmes, kā arī stiprās un vājās puses, kuras Sintomer et al. apraksta, analizējot dažādās Eiropas valstīs pastāvošos LB procesus. Viņi aplūko īstenošanas gaitu un problēmas atsevišķās pilsētās. Ir minētas iespējamās norādes praktiskiem lietotājiem, kā arī ierobežojumi.

2.2.1 Līdzdalības demokrātija - Portuālegri risinājuma pielāgošana Eiropā

Sintomer et al. dod priekšroku tieši šim tipam. Atsevišķi iedzīvotāji piedalās atklātās sanāksmēs apkaimju līmenī. Sākumā šajā līmenī iedzīvotāji ievēl delegātus īpašajā padomē. Šī padome nosaka noteikumus nākamajam budžetam. Nākamais solis ir investīciju projektu apspriešana un projektu saraksta izveide. Nākamajā apgabala un pilsētas līmenī delegāti sarindo priekšlikumus. Galīgais saraksts veido līdzdalības budžeta projektu. Pašvaldības dome to iekļauj pašvaldības budžetā. Iedzīvotājiem ir de facto

⁵ Cabannes (2004), p. 40f.

⁶ Sintomer et al. (2012), 11. lpp.

lēmumu pieņemšanas vara, jo projekts ir jāapstiprina padomei. Pēc tam tiek izveidota uzraudzības struktūra (ko veido rajonu/pilsētu delegāti).⁷

Šāda tipa ieviešana nav iespējama visur. Tas ir ideālā tipa apraksts, bet kategorizācija nesniedz padomu, kādam pašvaldības tipam tā atbilst, pamatojoties uz atkārtoti sastopamiem faktoriem, un nemin kādas varētu būt noderīgas. Ja valsts tiesību aktos noteiktie ierobežojumi liedz izmantot šo veidu, tad to nevar īstenot. Tomēr ir iespējams integrēt dažus procesa elementus (piemēram, pilsoņu padomi). Tomēr, pat ja nav juridisku ierobežojumu, bet iedzīvotāju politiskā iesaiste nav pietiekami augsta, šāds tips nav piemērots iedzīvotājiem. Šajā modelī nav aplūkotas šīs praktisko lietotāju iespējamās problēmas.

2.2.2 Kopienas attīstība

Šo tipu no pārējiem pieciem ideālajiem LB tipiem atšķir tas, ka projektu īsteno vietējās kopienas, nevis ierēdņi. Īstenošanu uzrauga valde, kurā ir pilsoņi un NVO biedri. Tā ir lielā mērā neatkarīga no pašvaldības padomes. Tātad dinamika ir gan augšupēja, gan lejupēja. Vietējās politikas un institucionālo struktūru ietekme uz lēmumu pieņemšanu ir nepārprotami ierobežota un atšķir šo modeli no līdzdalības demokrātijas. Apspriešanās ir iespējama augstākā līmenī. Bieži vien NVO ir iesaistītas neatkarīgas valdes darbības organizēšanā. Šāda veida panākumi ir nepārprotami saistīti ar šo NVO, piemēram, to spēju sasniegt atstumtos cilvēkus un nelabvēlīgā situācijā esošas grupas. Šis modelis nozīmē iespēju veidot jaunas procesu struktūras un ietekmēt kopienas darbību ne tikai tradicionālā veidā - izmantojot dalību politiskajās partijās vai vietējās vēlēšanās.⁸

Lai to panāktu, ir nepieciešamas augšupējas un lejupējas darbības. Tādēļ ir nepieciešama augsta līmeņa iedzīvotāju iesaiste un pašvaldību gatavība dalīties ar varu. Šis vispārīgais tipa apraksts nesniedz norādījumus, kā izveidot darbojošos un darbotiespējīgu valdi.

2.2.3 Tuvuma demokrātija un līdzdalības modernizācija

Atšķirībā no Portuālegri, Eiropā šie divi tipi ir konsultatīvi. Visus lēmumus pieņem pašvaldības padome. Uzklauššana notiek pilsoņu asamblejās un iedzīvotāju

⁷ Krenjova/Raudla (2013), 24f. lpp.

⁸ Krenjova/Raudla (2013), 24-27. lpp.

forumos. Pēdējā gadījumā dalībnieki tiek aicināti ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību, pa pastu vai personīgi.

Tuvuma un līdzdalības modelī ir iesaistīti gan rajoni, gan visa pilsēta, pirmajā gadījumā apspriežot investīcijas, bet otrajā - vispārējos stratēģiskos mērķus. Tomēr iedzīvotājiem nav ietekmes ne uz priekšlikumu klasifikāciju, ne lēmumu pieņemšanu. Pašvaldības padome diktē procesu, tās pārstāvji vada forumus un galu galā pieņem lēmumu.

Līdzdalības modernizācija ir vērsta uz pārredzamības palielināšanu (saukta par konsultācijām par publiskajām finansēm). Informācija tiek izplatīta ar brošūru, interneta un plašsaziņas līdzekļu starpniecību. Turklāt tiek rīkoti iedzīvotāju forumi, kuros piedalās nejauši izvēlēti un ieinteresēti iedzīvotāji.

Iespējami divi varianti, lai iegūtu informāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem un attīstītu idejas par līdzsvara atjaunošanu:

1. Pirmajā modeļa versijā galvenā uzmanība ir pievērsta pakalpojumiem, ko sniedz sabiedriskie pakalpojumu sniedzēji (piemēram, bērnudārzi, sabiedriskie peldbaseini un ielu tīrīšana). Iedzīvotājiem tiek sniegta informācija, kā arī tiek nodrošinātas īpašas veidlapas iedzīvotāju ierosinājumiem.
2. Otrā versija ir par priekšlikumiem budžeta līdzsvarošanai (valsts izdevumu samazināšana, nodokļu palielināšana). Iedzīvotāji tiek aicināti nākt klajā ar saviem ierosinājumiem, kā ietaupīt vai palielināt resursus. Idejas varētu apkopot, izmantojot aptaujas anketas, un pēc tam tās kvantitatīvi novērtēt. Vietējā padome savus lēmumus paziņo pēc iekšējām apspriedēm. Arī šajā gadījumā procesu kontrolē un galīgo lēmumu pieņem pašvaldības padome.

Praktiskajiem lietotājiem šis veids sniedz zināmu priekšstatu par LB struktūru un to, ko varētu pieprasīt no iedzīvotājiem. Tas īpaši atbilst zemam iedzīvotāju līdzdalības un mobilizācijas līmenim.⁹ Taču būtu interesanti uzzināt, piemēram, kas LB procesā ir iespējams, lai veicinātu līdzdalību, un kādā intervālā notiek sanāksmes.

2.2.4 Neokorporātisms un daudzu ieinteresēto pušu līdzdalība

Abi modeļi ir vērsti uz organizētām grupām, lai kopīgi lemtu par iespējamiem ieguldījumiem sociālajā, kultūras un vides jomā. Abi modeļi atšķiras no pārējiem modeļiem ar to, ka tajos ir iekļauti līdzekļi, kas tiek gūti ārpus pašvaldības. Resursus var nodrošināt starptautiskas organizācijas, piemēram, Pasaules banka, NVO, privāti uzņēmumi vai valsts valdība. Ieinteresētajām personām

⁹ Sintomer et al. (2012), 14. lpp.

ir lēmumu pieņemšanas pilnvaras valdē vai komitejā. Šī struktūra, kurā ir NVO pārstāvji un/vai privātā sektora pārstāvji un vietējo iestāžu pārstāvji, kopīgi pieņem lēmumus, pamatojoties uz priekšlikumiem (līdzpārvaldes partnerība).¹⁰

Šie modeļi koncentrējas uz ārējiem finanšu resursiem, kas varētu būt interesanti atsevišķām pašvaldībām, kuras par to nav domājušas. Taču nav skaidrs, kā izveidot kopīgas pārvaldības sistēmu, kā sadalīt varu un kā aizsargāt kopienas ilgtermiņa intereses.

2.2.5 Starpposma secinājumi

Lai gan Cabannes un Sintomer et al. klasifikācijas ir ierobežotas un nesniedz tik daudz vadlīniju, cik nepieciešams praktiskai ieviešanai, tās atklāj svarīgas dimensijas un īpašības, uz kurām koncentrēties. Tādējādi iedzīvotāju līdzdalība, pašvaldības vide vai LB procesa struktūra ir izšķiroši faktori abās aplūkotajās kategorizācijās. Tālāk šīs trīs dimensijas tiks izmantotas LB tipa grupas modeļa izstrādē:

- Ar pašvaldību saistīta informācija, lai iekļautu tās vietas apkārtni, kurā LB būtu jāīsteno.
- Ar iedzīvotājiem saistīta informācija, lai pārliecinātos, ka ir ņemtas vērā iedzīvotāju īpatnības.
- Ar LB procesu saistīta informācija, lai iekļautu juridiskos ierobežojumus un nodrošinātu, ka LB process atbilst iedzīvotāju un kopienu iezīmēm un vēlmēm.

¹⁰ Sintomer et al. (2012), 11-13. lpp.

3. LB panākumu faktori

3.1 Ievads par panākumu faktoriem

Literatūrā ir minēti daži faktori, kas ir izšķiroši IL panākumiem kopumā un kurus var pārnest uz LB, jo LB ir īpašs IL veids. Kubicek/Lippa (2011) identificēja 10 faktoros, kas ir ilustrēti ar jautājumiem, lai sniegtu labāku izpratni. To mērķis ir pienācīgi risināt jautājumus konkrētās pašvaldības kontekstā, ņemot vērā vidi, tiesiskos ierobežojumus un iedzīvotājus, kas tajā dzīvo. Skaidrākai diferencijai tie ir iedalīti pēc faktoriem, kas attiecas uz iedzīvotājiem, pašvaldību un pienācīgi LB procesu:

Panākumu faktors	Nozīme	Saistība ar LB
Skaidri mērķi	Vai līdzdalības mērķi ir skaidri definēti?	Saistīts ar LB procesu
Lēmumu pieņēmēju darbības procesā	Kāda loma LB procesā ir lēmumu pieņēmējiem no administrācijas/politikas līmeņa?	Ar pašvaldībām saistītie faktori Saistīts ar LB procesu
Dalībnieku mobilizācija	Kādas darbības tiek veiktas, lai informētu adresātus? Vai ir kādas mērķa grupai specifiskas darbības? Vai ir pievērsta uzmanība vienlīdzīgai visu iedzīvotāju grupu pārstāvībai?	Ar pilsoņiem saistītie faktori Saistīts ar LB procesu
Procesa pārredzamība un rezultātu izsekojamība	Vai starpposma rezultāti/rezultāti ir publicēti vai pieejami? Vai ir sniegta informācija par mērķiem, procesu, lēmumiem un noteikumiem?	Saistīts ar LB procesu
Līdzdalības savienojamības nodrošināšana	Vai pastāv procesa modelis LB turpināšanai?	Saistīts ar LB procesu
Politisko lēmumu pieņēmēju saistības/apņemšanās	Vai ir iepriekš panākta konkrēta vienošanās, ka lēmumu pieņēmēji ņems vērā rezultātus?	Saistīts ar LB procesu
Atbilstoši un uz mērķgrupām orientēti līdzdalības formāti	Vai sniegtā informācija ir sagatavota iedzīvotājiem draudzīgā veidā? Vai paredzētie saziņas līdzekļi un kanāli ir piemēroti mērķa grupai? (Apstiprināšana)	Saistīts ar LB procesu
Pietiekami resursi	Vai ir pietiekami resursi plānošanai un īstenošanai?	Ar pašvaldībām saistītie faktori
Tēmas steidzamība	Kāda ir tēmas darbības joma?	Saistīts ar LB procesu
Profesionalizācija	Vai līdzdalības pamatā ir procesa koncepcija? Cik lielā mērā LB koncepcijas atbalstā un veicināšanā ir iesaistīti (pārbaudīti) ārējie eksperti?	Saistīts ar LB procesu

1. tabula: IL veiksmes faktori, pamatojoties uz Kubicek/Lippa (2011)

3.2 Ar iedzīvotājiem saistītie faktori

Iedzīvotāji ir viens no svarīgākajiem faktoriem, lai izveidotu veiksmīgu LB. Pirmkārt, līdzdalības līmenis ir bieži pieminēts rādītājs, pēc kura var noteikt, vai LB ir vai nav veiksmīga.¹¹ Lai sasniegtu augstu līdzdalības līmeni, iedzīvotājiem jābūt motivētiem un pašiem jāiesaistās.

Lai sasniegtu pēc iespējas lielāku iedzīvotāju skaitu, ir jāņem vērā dažādi iedzīvotāju tipi. Ne visi iedzīvotāji ir vienlīdz ieinteresēti piedalīties. Līdz šim akadēmiskie pētījumi un praktiķu ziņojumi liecina, ka LB parasti mobilizē tipisku iedzīvotāju grupu (pārsvarā vīrieši, politiski aktīvi, labi izglītoti, 35-65 gadus veci).¹² Turklāt, šķiet, ka pilsoņu vai iedzīvotāju līdzdalībai ir svarīga viņu apņemšanās. Parasti, jo ilgāk iedzīvotāji dzīvo kopienā, jo vairāk viņi tajā piedalās.¹³

Dažas iedzīvotāju grupas dažādu interešu un spēju dēļ ir vairāk ieinteresētas nekā citas. Tas nozīmē, ka pastāv dažādu iedzīvotāju grupu nevienlīdzīgas pārstāvības risks. Dažu grupu nepietiekama pārstāvība var novest pie citu grupu privilģēta stāvokļa, kas var mazināt PB leģitimitāti vai novest pie nepareizas finanšu resursu sadales, jo lēmumus pieņem daži pilsoņi ar labiem sakariem (piemēram, pilsoņi, kas aktīvi darbojas apvienībās, partijās, pilsoņu iniciatīvās, NVO).¹⁴ Tāpēc ir svarīgi uzrunāt pēc iespējas vairāk dažādu iedzīvotāju grupu un iegūt pēc iespējas plašāku viedokļu apskatu.¹⁵

¹¹ Schneider (2018), 6. lpp.

¹² Schneider/Busse (2019), 267. lpp.; Günther (2007), 99.-103. lpp.

¹³ Schneider (2018), 99. lpp.; Günther (2007), 99.-103. lpp.

¹⁴ Schneider (2018), 99. lpp.

¹⁵ Dahl (1998), 37.-43. lpp.; Holtkamp (2006), 190. lpp.; Geißel et. Al (2015), 160. lpp.

Saskaņā ar Verba/Schlozman/Brady (1995) pilsoniskais brīvprātīgums ir skaidrojoša pieeja, lai noteiktu līdzdalības varbūtību. Viņi pētīja politisko līdzdalību Amerikā.¹⁶ Viņu pētījums sniedza šādas trīs galvenās atbildes uz jautājumu, kāpēc pilsoņi izvēlas nepiedalīties:¹⁷

- "jo viņi nevar" vai
- "jo viņi to nevēlas", vai
- "jo neviens neprasīja."

Šo atbilžu iemesli ir četri faktori, kas nosaka dalības varbūtību:

- Resursi (tostarp pilsoniskās prasmes): zināšanas par pašvaldību budžetiem un finanšu lietām publiskajā sektorā varētu būt būtiska prasme,
- Motivācija/ politiskā interese: piemēram, rūpēties, dalīties viedokļos un diskutēt,
- Piesaiste: iedzīvotāju informētība par līdzdalību, izmantojot sadarbības tīklus (draugus, līdzstrādniekus), organizācijas un apvienības,
- Līdzdalība jautājumā: sajūta, ka jautājums jūs skar kā iedzīvotāju.

Tādējādi galvenie faktori ir resursi un motivācija:

"Rezumējot, interese, informācija, efektivitāte un partejiskā intensitāte nodrošina vēlmi, zināšanas un pašapziņu, kas mudina cilvēkus iesaistīties politikā. Taču laiks, nauda un prasmes ir līdzekļi, bez kuriem iesaistīšanās ir bezjēdzīga. Nepietiek vien zināt un interesēties par politiku".¹⁸

Ņemot vērā šo citātu, nozīmīgi faktori ir iedzīvotāju īpašības, piemēram, vecums, dzimums, izglītība, neto ienākumi vai pašvaldībā pavadītais laiks (jo dzimušie un uzaugušie iedzīvotāji procesos piedalās biežāk nekā imigranti un jaunpīnācēji). Piemēram, Verba/Brady min, ka izglītība ir labākais rādītājs, kas liecina par līdzdalību. Turklāt iedzīvotāji ar augstāku izglītības līmeni, visticamāk, "tiks pakļauti vervēšanas centieniem"¹⁹

¹⁶ Verba/Schlozman/Brady (1995), 38.-40. lpp.

¹⁷ Brady/Verba/Schlozman (1995), 271. lpp.

¹⁸ Verba/Schlozman/Brady (1995), 354. lpp.

¹⁹ Schlozman/Verba/Brady (1999), 446. lpp.

No otras puses, politiskā līdzdalība (dalība vēlēšanās, iesaistīšanās foruma grupās, asociācijās u. c.) nav cieši saistīta ar šiem resursiem. Iedzīvotāju attieksme un uzticēšanās politikai, IL vai LB ne vienmēr ir atkarīga no viņu ienākumiem. Šīs individuālās īpašības ir faktori, kas var atsvērt šādu demogrāfisko informāciju. Ir svarīgi meklēt un ņemt vērā aktīvos iedzīvotājus, viņu intereses un motivāciju.²⁰

Viens no veidiem, kā iegūt informāciju par faktoriem, kas saistīti ar iedzīvotājiem, varētu būt iedzīvotāju aptauja. Tādējādi iespējams apkopot un analizēt sociāli demogrāfiskos apstākļus, attieksmi un intereses, bet jo īpaši vajadzības, kas attiecas tieši uz LB. Šādu apsekojumu var veikt vai nu pirms LB procesa izstrādes uzsākšanas, vai arī pēc tam, kad daži LB cikli jau ir pabeigti, lai potenciāli pārstrādātu procesu. EmPaci komanda ir izstrādājusi arī šādas anketas paraugu 6 dažādās Baltijas jūras reģiona valodās, un to var lejupielādēt turpmākai lietošanai.²¹

²⁰ Koehler/Koontz (2008), 144f. lpp.

²¹ https://empaci.eu/photo/Files/EmPaci%20GoA%202.2%20Output%201%20Citizen%20survey_final.pdf.

3.3 Ar pašvaldībām saistītie faktori

Pašvaldību gadījumā LB panākumus lielā mērā ietekmē apkārtējā vide un finansiālā situācija. Ģeogrāfiskais apgabals, t. i., vai tas ir lauku reģions vai liela pilsēta, var ietekmēt LB raksturlielumus atšķirīgu, apkārtnei raksturīgu tematu dēļ. Arī pilsētas lielums var ietekmēt LB raksturlielumus. Lielai pilsētai ir citas problēmas nekā mazam ciematam. Tas ir saistīts ar iedzīvotāju blīvumu. Lielāks iedzīvotāju skaits nelielā teritorijā ietekmē sniegto pakalpojumu veidu un formu vai šo pakalpojumu piemērotību un pieprasījumu. Piemēram, dažu pakalpojumu, piemēram, veselības aprūpes, platjoslas interneta, nodarbinātības un darba drošības lauksaimniecības un pārtikas nozarē pieejamība ir vairāk saistīta ar lauku reģioniem. Turklāt arī administrācija pilsētās būs citāda nekā laukos.²²

Vēl viens vērā ņemams faktors varētu būt tiesiskais regulējums. Likumi vai noteikumi var ietekmēt LB veidu, piemēram, ierobežojumi pilsoņiem attiecībā uz lēmumu pieņemšanas vai balsošanas procesiem. Piemēram, Vācijas normatīvie akti nosaka, ka vietējās pašvaldības iestādei (piemēram, pašvaldības vai pilsētas domei) ir jāpieņem galīgais lēmums par finanšu jautājumiem. Tādējādi LB ir jābūt konsultatīvai gan pēc formas, gan satura. Lai izstrādātu līdzdalības budžetu, kas ir konsultatīvs tikai pēc formas, bet ne pēc būtības, ir nepieciešams īpašs likums vai regulējums, piemēram, lai izveidotu iedzīvotāju budžetu. Otrkārt, Polijā lielākām pilsētām (ar apriņķa tiesībām) LB ir obligāta noteiktai pašvaldības budžeta daļai, bet šo summu nevar mainīt pēc saviem ieskatiem.²³

Atšķirīgās kultūras un iedzīvotāju izcelsme var pozitīvi ietekmēt diskusiju un politisko līdzdalību. Tāpēc iedzīvotāju neviendabīgums ir vēl viens faktors, kas jāņem vērā, izstrādājot LB (sk. iepriekš).²⁴

Slikts finansiālais stāvoklis ir riska faktors dažādos veidos. Tas palielina izaicinājumus, kas saistīti ar darba slodzes pārvaldīšanu, plaša informācijas, līdzdalības formu un pasākumu klāsta izstrādi un pievilcīga līdzdalības budžeta izveidi. Nepietiekami finanšu resursi var novest pie neefektivitātes. Šāda ierobežota LB forma būtu drīzāk simboliska pēc būtības, bez jebkādas

²² Bednarska-Olejniczak/Olejniczak/Svobodova (2020), 8. lpp.

²³ Sīkākai informācijai skatīt LB karti Baltijas jūras reģionā ar tās status quo analīzi:

<https://empaci.eu/photo/Files/EmPAci%20GoA%202.1.1%20Status%20Quo%20Analysis%20final-17092020.pdf>

Ebdon/Franklin (2006), 439. lpp.; Justice/Dülger (2009), 261. lpp.

būtiskas līdzdalības vai ietekmes iespējām.²⁵ Iedzīvotāji būs vīlušies. Tādējādi LB nerasniegs savus mērķus un panāks pretējo: mazāku, nevis lielāku līdzdalību un lielāku, nevis mazāku neapmierinātību.²⁶

Apkopojot iepriekš minēto, jāņem vērā šādi faktori: finansiālā situācija, reģions, iedzīvotāju blīvums un tiesiskais regulējums.

3.4 Ar LB procesu saistītie faktori

3.4.1 PB procesa vispārīgie elementi un posmi

Ar procesu saistītos faktoros daļēji ietekmē abas iepriekš minētās dimensijas. Finansiālā situācija un iedzīvotāju grupu atšķirīgā struktūra lielā mērā nosaka darbības un procesa struktūru. Procesā izstrādi var ietekmēt arī noteikumi un tiesību akti, kas ir saistoši kopienai. Kopumā būtu nepieciešamas publikācijas par LB, lai nodrošinātu pārredzamību attiecībā uz noteikumiem, faktiem, termiņiem, izmaksām, iesaistīto dalībnieku lomu un LB procedūru.²⁷

Pirmais vērā ņemamais faktors ir iedzīvotāju cerības, vēlmes un prasības. Ja iedzīvotāji, atbildot uz anketas/aptaujas jautājumiem, aktīvi izsaka ierosinājumus par LB koncepciju vai pauž savu nepiekrišanu ierosinātajai LB koncepcijai, iedzīvotāji var iesaistīties dialogā savā starpā, kā arī ar politiķiem un administratīvajiem darbiniekiem. Tādējādi iesaistās arvien vairāk iedzīvotāju un dalībnieku. Tas veicina izpratni par LB, tās noteikumiem un ierobežojumiem, kā arī izglīto iedzīvotājus par to, ko viņi var sagaidīt.²⁸

Lai nodrošinātu pārredzamību un izsekojamību, būtu jāpublicē informācija par pašu procesu, priekšlikumiem un balsošanu. Tas ietver arī administrācijas paziņojumus, komentārus par priekšlikumu īstenošanas iespējām vai priekšlikumu noraidīšanas iemesliem. Jebkurā gadījumā jāpublicē un jāpaskaidro starpposma un galīgie rezultāti. Ziņojumi par īstenošanas gaitu un sasniegumiem priekšlikumu iesniegšanas un balsošanas posmā ir interesanta informācija iedzīvotājiem, un tajos ietverti padomi par administratīvo darbu un grāmatvedības praksi publiskajā sektorā, lai izglītotu un informētu. Piemēram, iespējamie LB procesā pieņemtie lēmumi par nodokļiem vai

²⁵ Holtkamp/Bogumil (2007), 242. lpp.

²⁶ Holtkamp (2008), 230. lpp.

²⁷ Sintomer/Herzgerb/Röcke (2010), 10. lpp.

²⁸ Lorson/Haustein (2020), 66-69. lpp.

pašvaldības ienākumu iespējām var tikt sasaistīti ar finanšu aspektiem, tādējādi sniedzot jaunu skatījumu uz regulāru pārskatu sniegšanu.²⁹

Process var sastāvēt no vairākiem posmiem, soļiem vai fāzēm. To skaits un izkārtojums ir atkarīgs no individuāliem apstākļiem, faktoriem un plāniem. Nepieciešami vismaz četri LB posmi: informēšanas, priekšlikumu iesniegšanas, balsošanas un atgriezeniskās saites posms. Tādējādi viens no LB posmiem ir priekšlikumu iesniegšanas posms. Neņemot vērā iespējamās kombinācijas, atbildību par priekšlikumu apkopošanu var organizēt alternatīvi šādi: tikai

- iedzīvotāji,
- valdība (piemēram, pilsētas dome),
- administrācija.

Lai palielinātu iedzīvotāju iesaistīšanos, ir ieteicams uzticēt iedzīvotājiem atbildību par priekšlikumu iesniegšanu. Tomēr nav garantēts, ka iedzīvotāji atteiksies balsot par pilsētas domes vai administrācijas priekšlikumiem vai ka iedzīvotāji šos priekšlikumus *a priori* noraidīs.

Neņemot vērā iespējamās kombinācijas, tas pats alternatīvo pienākumu kopums attiecas uz balsošanu par priekšlikumiem: Lēmumu pieņemšanu veic tikai

- iedzīvotāji: tiek pieņemti vislielāko balsu skaitu saņēmušie priekšlikumi,
- pašvaldība: tiek atlasīti īstenojamie priekšlikumi.

Jau atkal tiek rosināts tiešāks demokrātijas veids. Taču ir veiksmīgi LB projekti, piemēram, Štutgartē, Vācijā (ar salīdzinoši augstu iedzīvotāju līdzdalības līmeni (aptuveni 8 % lielā pilsētā): iedzīvotājiem nav galīgā lēmuma tiesību, bet politiķi lemj par kādu no priekšlikumiem, par kuriem visvairāk balsots un kuri izturējuši administrācijas veikto priekšizpētes pārbaudi.³⁰ Jebkurā gadījumā nevajadzētu radīt priekšstatu, ka par priekšizpētes veikšanu atbildīgā administrācija veic priekšatlasīšanu vai galu galā netieši nosaka īstenojamo priekšlikumu izvēli.

Īpaši LB procesa elementi var attiekties uz administrācijas struktūru, priekšlikumu iesniegšanas un balsošanas posmiem.

²⁹ Lorson/Haustein (2020), 60f. lpp.

³⁰ Informācija ir pieejama tikai vācu valodā: www.buergerhaushalt-stuttgart.de

3.4.2 Administrācijas specifika

Iespējams struktūras elements ir īpaša projekta nodaļa vai komanda, kas strādā tikai pie LB izveides un īstenošanas. Šī procedūra var novērst to, ka administratīvais personāls cita starpā ir atbildīgs par LB. Pēdējais minētais gadījums nozīmē, ka LB ir papildu darba slodze, kas var negatīvi ietekmēt procesu, jo administratīvā personāla zināšanas un motivācija attiecībā uz LB ir ierobežota.

Var būt noderīgi izpētīt citu/līdzvērtīgu pašvaldību esošos LB procesus, lai novērtētu to organizatorisko struktūru (piemēram, administrācijas lomu) attiecībā uz atbildību un uzdevumu sadalījumu. Protams, liela nozīme ir arī pašvaldības finanšu resursiem.

Galvenais administrācijas uzdevums ir izlemt, vai priekšlikums ir vai nav īstenojams. Šādas priekšizpētes darba apjoms ir atkarīgs no priekšlikumu skaita un laika grafika. Tāpēc varētu apsvērt iespēju šo uzdevumu uzticēt ārpalpojumu sniedzējam. Tam ir nepieciešami ne tikai ārējie eksperti šajā jomā, bet arī iedzīvotāju piekrišana un finanšu resursi.

Alternatīvi - priekšizpētes pārbaude var notikt pirms vai pēc balsošanas fāzes ar šādām sekām:

- Apspriešanai/balšanai tiek nodoti tikai īstenojami priekšlikumi, kas cita starpā nozīmē lielu darba slodzi administrācijai,
- vai arī daži no priekšlikumiem, par kuriem nobalsots visvairāk, tiks izslēgti no LB īstenošanas posma (kā Štutgartes LB), kas cita starpā var izraisīt to iedzīvotāju neapmierinātību, kuri balsoja par izslēgto priekšlikumu.

3.4.3 Piedāvājumu iesniegšanas posma specifika

Priekšlikumu iesniegšanas posms var būt atšķirīgs. Pirmais elements, kas jāņem vērā, ir priekšlikumu apkopošanas metode. Priekšlikumu vākšanai ir dažādas metodes:

- Papīrs un zīmulis: nav prasību, bet tas prasa vairāk pūļu nekā tiešsaistes pieeja, un daži iedzīvotāji, iespējams, dod tam priekšroku, jo tas ir intuitīvāk saprotams vecāka gadagājuma iedzīvotājiem,
- Tiešsaistē: ērti, bet nepieciešama piekļuve internetam un IT aprīkojums (iespējams, dažos gadījumos un dažām iedzīvotāju grupām tā ir problēma),

- Klātienē (pa tālruni): liela darba slodze, iespējams, ir nepieciešams informatīvais tālrunis, no vienas puses, iespējama pārslodze, bet, no otras puses, ir iespējamās pārbaudes un jautājumi.

Vēl viens elements ir priekšlikumu tvērums. Aicinot iesniegt priekšlikumus, var formulēt ierobežojumus. Šie ierobežojumi var sniegt iedzīvotājiem papildu norādījumus. Iespējamie ierobežojumi ir šādi:³¹

- Turpmāko izmaksu aplēse,
- Īss īstenošanas grafiks,
- Konkrētas tematiskās jomas priekšlikumi (piemēram, infrastruktūra, ietaupījumi utt.),
- Maksimālais budžeta apjoms vienam priekšlikumam,
- Tikai konkrētos pilsētas rajonos un teritorijās.

3.4.4 Balsošanas posma specifika

Ja iedzīvotāju uzticības līmenis ir pietiekami augsts, var atļaut arī diskusijas par priekšlikumiem. Viens no iespējamajiem veidiem varētu būt tiešsaistes komentāru funkcija, līdzīgi kā Štutgartē, kas tomēr ir jāuzrauga un, iespējams, jāmoderē.³²

Lai veicinātu iedzīvotāju līdzdalību, daudzas pašvaldības integrēja LB balsošanas posmu kādā festivālā vai pasākumā, kas notiek tajā pašā laikā, piemēram, pilsētas dibināšanas dienā, vai vispārējos pilsētas svētkos.³³

3.4.5 Mobilizācijas (starpniecības) specifika

Verba/Schlozman/Brady (1995) minētais pilsoniskais brīvprātīgums ļauj identificēt divus galvenos faktorus: resursus un motivāciju. Taču pastāv arī uzrunāšanas faktors. Brady/Verba/Schlozman (1995) izslēdza politisko struktūru individuālu vēršanos pie iedzīvotājiem. Viņi koncentrējās tikai uz asociāciju un baznīcas darbu.³⁴ Tādējādi teorētiskajā modelī šis faktors varētu būt nepietiekami novērtēts. Uzrunāšana ir galvenais LB uzsākšanas punkts. Bez dalībniekiem (un multiplikatoriem) LB netiks uzskatīts par veiksmīgu.³⁵ Uzrunājot iedzīvotājus, ir jārisina iedzīvotāju motivācijas jautājums un jāpalielina līdzdalības līmenis. Valdības vai starpnieku mērķtiecīga, tieša vēršanās pie iedzīvotājiem tieši, jo

³¹ Rostokas Universitātes veiktās intervijas ar vairākām pašvaldībām.

³² Skatiet tīmekļa vietni un priekšlikumus, lai redzētu kopīgo funkciju: <https://www.buergerhaushalt-stuttgart.de/>.

³³ Rostokas Universitātes veiktās intervijas ar vairākām pašvaldībām.

³⁴ Brady/Verba/Schlozman (1995), 272-273. lpp.

³⁵ Līdzdalības līmenis ir visbiežāk pieminētais LB rādītājs.

apvienības, NVO vai baznīcas kopiena, iespējams, kļūs par veiksmes faktoru LB izstrādē.³⁶

No vienas puses, šie iespējamie multiplikatori ir iespēja attīstīt LB procesu un var palīdzēt pievērst iedzīvotāju uzmanību. No otras puses, pastāv risks, ka apvienības un NVO var izmantot savu lomu, lai ietekmētu priekšlikumus, kas tiks iesniegti, vai ietekmēt iedzīvotājus balsošanas posmā. Vismaz tādas ir dažu kopienu bailes.³⁷

³⁶ Justice/Dülger (2009), 256. lpp.

³⁷ Rostokas Universitātes veiktās intervijas ar vairākām pašvaldībām.

4. Lēmumu pieņemšanas vadlīnijas LB izstrādē

Šajā nodaļā mēģināts sniegt vadlīnijas lēmumu pieņemšanai par dažādiem LB dizaina elementiem. Visa informācija vai ieteikumi, kas balstās uz iedzīvotāju aptaujas datiem, ir atzīmēti ar zvaigznīti*.

4.1 Ar pašvaldībām saistītie faktori

Finanšu stāvoklis	
Slikts (nepieciešams taupīt naudu)	Labs
<ul style="list-style-type: none"> ● Neliels budžets katram atsevišķam priekšlikumam ● Īstenot mazāk priekšlikumu ● Meklēt brīvprātīgos darba grupai/projekta komandai ● Izmantot zemu izmaksu pasākumus, piemēram, "partizānu" mārketinga aktivitātes <ul style="list-style-type: none"> ○ Krīta aerosols ○ Mobilā reklāmas kolonna 	<ul style="list-style-type: none"> ● Liels budžets katram atsevišķam priekšlikumam ● Īstenot vairāk priekšlikumu ● Atsevišķa projekta komanda ar "profesionāļiem" ● Koncentrēties uz piemērotām darbībām un to klāstu

2. tabula: Finanšu faktoru vadlīnijas

Reģions/iedz. blīvums	
Zem vidējā: "Lauku teritorijas"	Virš vidējā: "Pilsēta"
<ul style="list-style-type: none"> ● Apsveriet reģionam specifiskus tematus ● Iespējamie temati: <ul style="list-style-type: none"> ○ Nodarbinātība ○ Liela iedzīvotāju izklaidētība, kas apgrūtina tiešu saskarsmi ○ Pakalpojumu pieejamība (piemēram, platjoslas internets lauku reģionos, sabiedriskais transports, bērnu aprūpes iestādes) ○ Rūpniecības nozares (piemēram, lauksaimniecības un pārtikas nozare lauku reģionos) 	
<p>Potenciālie LB temati*:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Infrastruktūra ● Jaunatnes lietas <p>Iespējamās tēmas kopumā* (veicināšana):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vides piesārņojums ● Tīrība ● Mājokļu tirgus 	<p>Potenciālie LB temati*:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Izglītība ● Kultūra

3. tabula: Reģionālo faktoru vadlīnijas

Tiesiskais regulējums	
Ierobežojošie faktori	
<ul style="list-style-type: none"> ● Iedzīvotāju ietekme ir ierobežota vai pat izslēgta saskaņā ar likumiem un noteikumiem (piemēram, tieša balsošana nav iespējama bez atbilstoša LB nolikuma) ● Pārbaudiet, vai ir iespējams piemērot īpašus statūtus un noteikumus ● Piemēram: <ul style="list-style-type: none"> ○ Iedzīvotāji iesniedz priekšlikumus ("kopplānošanas pilnvaras") ○ Iedzīvotāju balsošana - lēmumu pieņemšanas tiesības ("kopplānošanas pilnvaras") ○ Iedzīvotāju iesaiste īstenošanā ("kopīgi veidota vara") ○ Iedzīvotāju iesaiste LB izstrādē ("kopīgi veidota vara") ○ Pieejamā budžeta apjoms (piem., fiksēta procentuālā daļa no kopējā pašvaldības budžeta) ○ Pieejamā budžeta veids (fiksēts vai elastīgs/maināms) 	
Ierobežojumi	Nav ierobežojumu
<p>Ja tiek noteikti ierobežojumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Izmaiņas projektā, lai tas atbilstu juridiskajiem ierobežojumiem (piemēram, lēmumu pieņemšanas statūtiem) ● Mēģiniet sazināties ar juridiskajām iestādēm (gūstiet atbalstu procesam, bieži vien nav tādu noteikumu, kas satrauc lēmumu pieņēmējus šajās iestādēs) 	<ul style="list-style-type: none"> ● LB procesa brīva plānošana ● Ieteicams "kopprojektēšanas" ilgtermiņa mērķis (jāņem vērā visi faktori, piemēram, piemērotība iedzīvotājiem)

4. tabula: Norādījumi par tiesiskā regulējuma ierobežojumiem

4.2 Ar iedzīvotājiem saistītie faktori

Iedzīvotāju dzīves grupas				
Neatkarība	Pāris vai laulība	Bērnu audzināšan a līdz pusaudžu vecumam	Pieaugušo bērnu palaišana dzīvē	Pensionēšanās vai seniora gadi
<ul style="list-style-type: none"> • Īpašas tēmas, piemēram: • Dzīvokļi • Kultūras programma 	<ul style="list-style-type: none"> • Īpašas tēmas, piemēram: <ul style="list-style-type: none"> o Dzīvokļi, nelielas dzīvojamās mājas 	<ul style="list-style-type: none"> • Īpašas tēmas, piemēram: <ul style="list-style-type: none"> o Mājas o Bērnu aprūpe o Izglītība* (bērnudārzs, skolas) o Rotaļu laukumi, brīvā laika pavadīšanas iespējas o Darba tirgus* 	<ul style="list-style-type: none"> • Īpašas tēmas, piemēram: <ul style="list-style-type: none"> o Medicīniskā aprūpe* o Vecāka gadagājuma cilvēkiem paredzētas telpas o Sabiedriskais transports 	
tiešsaistē		→ klātienē		

5. tabula: Norādījumi par iedzīvotāju dzīves posmu

Neto ienākumi		
Zemi (zem valsts vidējā līmeņa)	Vidēji	Augsti (virs vidējā rādītāja valstī)
<ul style="list-style-type: none"> • Mazāk resursu • Mazāk ticams, ka piedalīsies • Mēģiniet aktivizēt, koncentrējoties uz tēmām, kas ir viņiem tuvākas 		<ul style="list-style-type: none"> • Vairāk resursu • Vairāk ticams, ka piedalīsies • Mēģiniet aktivizēt, koncentrējoties uz "sociālo atbildību"

6. tabula: Norādījumi par iedzīvotāju neto ienākumiem

Izglītības līmenis		
Sākumskolas līmenis	Arodkolas līmenis	Universitātes līmenis
<ul style="list-style-type: none"> • Mazāk resursu • Mazāk ticams, ka piedalīsies 		<ul style="list-style-type: none"> • Vairāk resursu • Vairāk ticams, ka piedalīsies
<ul style="list-style-type: none"> • Koncentrējieties uz pakalpojumu pieejamību reklāmas nolūkos* 		<ul style="list-style-type: none"> • Koncentrēšanās uz kultūras pasākumiem reklāmas nolūkos*

7. tabula: Norādījumi par izglītības līmeni

Zināšanas par LB	
“Nekad nav dzirdējuši par LB”	“Ir zināms, kas ir LB”
<ul style="list-style-type: none"> ● Padziļināt zināšanas ● Iespējamie mehānismi: <ul style="list-style-type: none"> ○ Izpratnes veicināšanas pasākumi ○ Skolu apmeklējumi ○ Praktiskie semināri ○ Vispārīgā procesa simulācijas 	<ul style="list-style-type: none"> ● Palielināt motivāciju ● Iespējamie mehānismi: <ul style="list-style-type: none"> ○ Detalizētas procesa simulācijas ○ Scenāriji ● Debašu/komentāru funkcija ● Iedzīvotāju iesaistīšana LB procesa izstrādē

8. tabula: Norādījumi par atšķirīgām zināšanām par LB

Dzīves ilgums pašvaldībā	
Nav noteikts	Jaunie iedzīvotāji
<ul style="list-style-type: none"> ● Mēģiniet apspriest esošās problēmas un iegūt idejas to risināšanai ● Varētu būt lielāka iespēja piedalīties, mēģiniet aktivizēt šo grupu 	<ul style="list-style-type: none"> ● Informēt par situāciju, veicināt izpratni

9. tabula: Norādījumi par uzturēšanās ilgumu

Politiskā līdzdalība	
Zema	Augsta
<ul style="list-style-type: none"> ● Padomājiet par garāku neformālā procesa ilgumu ● Mēģināt palielināt politisko interesi, risinot attālākas problēmas ● Mēģināt procesā iesaistīt NVO ar lielu biedru skaitu (mobilizācija) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Meklēt brīvprātīgos projekta komandām un atbalsta uzdevumiem no iedzīvotāju vidus ● Iesaistīt iedzīvotājus LB procesā

10. tabula: Politiskās līdzdalības vadlīnijas

4.3 Ar LB procesu saistītie faktori

Priekšlikumus iesniedz:	
Iedzīvotāji	Politīķi/administrācija
<ul style="list-style-type: none"> • Aktivizēt iedzīvotājus iesniegt priekšlikumus • Vadlīnijas priekšlikumu iesniegšanai • Iespējamie pamudinājumi iesniegt: <ul style="list-style-type: none"> ○ Balvas par uzvarējušiem priekšlikumiem (zīmolu veidošana) ○ Balvas par iesniegšanu 	<ul style="list-style-type: none"> • Pievērsiet uzmanību, kā tiek paziņoti pieteikumi • Saņemiet atsauksmes publiskos pasākumos (komiteju sapulces) • Pievērsiet uzmanību pārredzamībai
Iespējams, diskusiju forums (debašu funkcija)	

11. tabula Norādījumi priekšlikumu iesniedzējiem

Balsošana:	
Iedzīvotāji	Politīķi/administrācija
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuls balsot: <ul style="list-style-type: none"> ○ Balsošana īpašā vietā vai īpašos pasākumos ○ Apbalvojumi (sociālā atzinība) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pievērsiet uzmanību pārredzamībai • Publiskot lēmuma parametrus <ul style="list-style-type: none"> ○ Iespējams, diskusiju forums (debašu funkcija)

12. tabula Norādījumi balsotājiem

Ierobežojumi priekšlikumiem	
Jā (iespējami ierobežojumi)	Nē (pievērsiet uzmanību)
<ul style="list-style-type: none"> • Budžeta summa • Temati • Apsekošanas izmaksas • Īstenošanas laiks 	<ul style="list-style-type: none"> • Priekšlikumu kvalitāte • Varbūt nepieciešama trūkstošās informācijas pārbaudes funkcija

13. tabula Norādījumi par priekšlikumu ierobežošanu

Apzinieties iedzīvotāju vēlmes attiecībā uz šiem faktoriem:
<ul style="list-style-type: none"> • Vispārīgas vajadzības, intereses, tēmas, problēmas, kultūras aspekti u.t.t. • Integrācija LB procesa izstrādē • Integrācija LB procesa posmos (atbildība)
Ieteikums noskaidrot (piemēram, ar anketas palīdzību)³⁸

14. tabula Norādījumi par iedzīvotāju vēlmēm

³⁸ https://empaci.eu/photo/Files/EmPaci%20GoA%202.2%20Output%201%20Citizen%20survey_final.pdf.

Projekta komanda	
<ul style="list-style-type: none"> • Izmantot jauktu komandu, kurā būtu pārstāvēta administrācija/politiķi un iedzīvotāji/ NVO pārstāvji • Iespējams, meklēt brīvprātīgos (jāseko līdzi iedzīvotāju finansiālajam stāvoklim un piemērotībai) • Skaidru uzdevumu piešķiršana komandai • Iespējamie uzdevumi: <ul style="list-style-type: none"> ○ Mājas lapas sagatavošana un uzturēšana ○ Reklāmas kampaņas organizēšana ○ Semināru vadība ○ Moderēt/vadīt diskusiju forumus ○ Īstenot komunikāciju 	
Papildus citām darbībām (nepilna laika komandas locekļi)	Izveidot atsevišķu nodaļu (pilna laika komandas locekļi)

15. tabula Norādījumi projekta komandai

Tehniski ekonomiskais pamatojums	
Pārbaudiet iespēju uzticēt šo procesu ārpalpojumu sniedzējam	
Pirms balsošanas	Pēc balsošanas
<ul style="list-style-type: none"> • Liela darba slodze, bet pēc balsojuma - mazāka darba slodze • Varētu paātrināt (nobalsoto un īstenojamo) priekšlikumu īstenošanu 	<ul style="list-style-type: none"> • Priekšatlases ietekme • Cenzūras šķietamības risks • Liela darba slodze pēc balsošanas un risks, ka iedzīvotāju iecienītākie priekšlikumi nav īstenojami, tāpēc vispār netiek īstenoti

16. tabula Norādījumi priekšizpētes pārbaudei

5. Pārskats par LB dizaina iespējām

Izmantojot tādu pašu pieeju kā Sintomer et al. un "neapmaldoties tūkstoš un vienā piemērā"³⁹, pamatojoties uz iepriekš aplūkotajām lēmumu pieņemšanas vadlīniju tabulām, turpmāk tabulā ir sniegts rīku komplekts, lai atrastu noderīgu informāciju par katru potenciālā LB procesa posmu. Tabula ir strukturēta pēc LB posmiem pirmajā slejā un pēc ar pašvaldību, kā arī ar iedzīvotājiem saistītiem faktoriem virsējā slejā. Šīs "veidošanas vadlīnijas" novērš pārmērīgi lielu tipu grupu skaitu un joprojām sniedz noderīgus padomus praktiķiem.

Visa informācija vai ieteikumi, kas balstās uz iedzīvotāju aptaujas datiem, ir atzīmēti ar zvaigznīti*.

³⁹ Sintomer et al. (2012), 5. lpp.

Pārskats par LB dizaina iespējām

LB tipa grupas veidošanas vadlīnijas	Ar pašvaldībām saistītie faktori					Ar pilsoņiem saistītie faktori								
	Tiesiskais regulējums	Finanšu stāvoklis		Reģions		Dzīves posms / Vecums	Izglītība	Zināšanas par LB		Politiskā līdzdalība		Dzīvošanas pašvaldībā ilgums	Neto ienākumi	
		Vājš	Labs	Lauku teritorijas	Pilsēta			Augsta	zems	augsts	zems		Virs vidēja	Zem vidēja
Plānošanas posms	Noteikt pašvaldības vēlmes un mērķus, pārbaudīt spējas					Ieteicams: Izpētīt iedzīvotāju vēlmes un mēģināt tās ņemt vērā								
Organizācijas struktūra	Pārbaudiet, vai projekta komandai ir atļauts pieņemt lēmumus vai darboties kā padomdevējam Projekta komanda Apsveriet darbinieku kapacitāti, (nepilnas slodzes komanda / pilna laika komanda)	Ja ir izveidota projekta komanda: Meklējiet brīvprātīgos	Ja ir izveidota projekta komanda: Padomājiet par ārējiem speciālistiem	-	Ieteicams: Meklējiet brīvprātīgos, kas pārstāv dažādus dzīves posmus (daudzveidība)	Ieteicams: Meklējiet brīvprātīgos ar dažādu izglītības līmeni (daudzveidība)	Meklējiet brīvprātīgos no iedzīvotāju vidus	-	Meklējiet brīvprātīgos no iedzīvotāju vidus	-	-	Ieteicams: Meklējiet brīvprātīgos ar dažādiem ienākumiem (daudzveidība)		
Priekšlikumu iesniegšanas posms													Pieejamā budžeta līmenis ir noteikta summa vai procentuālā daļa no kopējā pašvaldības budžeta	Samazināt priekšlikumu skaitu vai summu par priekšlikumu
<ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 2-4 nedēļas • Apsveriet laika grafiku, ko var saīsināt pēc pirmā(-ajiem) izmēģinājuma(-iem) • Ja iespējams, ieteicams organizēt iedzīvotāju priekšlikumu iesniegšanu • Ja neizmanto, jāseko līdzi procesa pārredzamībai (padomes priekšlikumi!) 	Budžeta lieluma piemēri: 1-5 % no investīciju budžeta 1-5 EUR uz vienu iedzīvotāju													

Pārskats par LB dizaina iespējām

<p>Papildus neformāls process (pasākumu tēmas, mehānismi, garums) Perioda garums: 4-6 nedēļas</p>	<p>-</p>	<p>Izmantojiet zemu izmaksu pasākumus, piemēram</p> <ul style="list-style-type: none"> • Partizānu mārketinga pasākumi • Krīta aerosols • Mobilā reklāmas kolonna <p>Varbūt padomājiēt par ziedojumiem/līdzekļiem no NVO/privātiem uzņēmumiem</p>	<p>Koncentrēties uz piemērotām darbībām un to klāstu</p>	<p>Reģionālo tēmu izmantošana, lai piesaistītu iedzīvotājus</p>	<p>Neatkarīgi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultūras programma • Dzīvokļi <p>Pāris vai laulība:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dzīvokļi <p>Bērnu audzināšana/ Atbalsts pieaugušajiem bērniem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mājas • Algas • Bērnu aprūpe • Bērnu dārzs, skolas • Rotaļu laukumi, Brīvā laika pavadīšanas iespējas • Darba tirgus <p>Pensionēšanās:</p>	<p>Padomājiēt par garāku neformālā procesa ilgumu</p>	<p>Koncentrējiētieties uz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iedzīvotāju motivācija • Debašu funkcija • Iespējamie mehānismi : ○ Detalizēta procesa simulācija ○ Scenāriji ○ Iesaistīt iedzīvotājus LB procesā 	<p>Padomājiēt par garāku neformālā procesa ilgumu</p> <p>Koncentrējiētieties uz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iedzīvotāju zināšanu palielināšana, jo īpaši par to, kā tiek tērēta nauda* • Iespējamie mehānismi : 	<p>Meklējiēt brīvprātīgos no iedzīvotāju vidus</p>	<p>Padomājiēt par garāku neformālā procesa ilgumu</p> <p>Mēģināt palielināt politisko interesi, risinot attālākas problēmas</p> <p>Mēģināt iesaistīt NVO ar augstu</p>	<p>Ilgākam periodam:</p> <p>Motivēt piedalīties diskusijās un koncentrēties uz sen pastāvošām problēmām</p> <p>Īsākam periodam:</p> <p>Pajautāt viņu viedokli</p> <p>Palielināt informētību par</p>	<p>Fokuss uz sociālo atbildību</p> <p>Varbūt padomāt par ziedojumiem/līdzekļiem no iedzīvotājiem</p>	<p>Fokuss uz aktivizēšanu, risinot problēmas iedzīvotāju ar zemiem ienākumiem vidū</p>
--	----------	--	--	---	--	--	---	---	--	--	---	--	--

Pārskats par LB dizaina iespējām

LB tipa grupas veidošanas vadlīnijas	Ar pašvaldībām saistītie faktori				Ar pilsoņiem saistītie faktori								
					<ul style="list-style-type: none"> Medicīniskā aprūpe* Vecāka gadagājuma cilvēkiem paredzētas telpas Sabiedriskais transports 			<ul style="list-style-type: none"> Izpratnes veicināšanas pasākumi Skolu apmeklējumi Praktiskie semināri 	Vispārīga procesa simulācija	dalība procesā	pašvaldības situācija		
Priekšlikumu izveidošana/kvalitāte (priekšlikumiem jābūt īstenojamiem viena gada laikā vai īsākā laikā, jāņem vērā turpmākās izmaksas)	Padomāt par tādiem ierobežojumiem kā tēmas, teritorijas, īstenošanas laiks, budžets	Meklējiet dažādus tiešsaistes rīkus, bezmaksas programmatūru vai sazinieties ar specializētas programmatūras nodrošinātājiem				Padomājiet par vadītiem semināriem priekšlikumu sagatavošanai		Padomājiet par vadītiem semināriem priekšlikumu sagatavošanai	Iesaistīt iedzīvotājus LB procesā	Padomājiet par vadītiem semināriem priekšlikumu sagatavošanai			
Atsauksmes par priekšlikumu apstrādi	Datu konfidencialitātes uzraudzība, lai pārbaudītu atgriezeniskās saites	Pārbaudiet kapacitāti un saziņas iespējas (pasts, e-pasts, personīgais)		Pārbaudiet platjoslas interneta pieejamību, domes apmeklējumu, lai saņemtu informatīvos paziņojumus	Padomājiet par atgriezenisko saiti par priekšlikumiem, iespējamie mehānismi: tiešsaistē/ publiski vai individuāli, sazinoties pa pastu, e-pastu vai personīgi								
Stimuli		Padomājiet par sociālajiem apbalvojumiem (nosaukšana vārdā)	Padomājiet par finansiālo atlīdzību		Padomājiet par balvām par uzvarējušiem priekšlikumiem (zīmolu veidošana) vai atlīdzību par priekšlikumu iesniegšanu Lai palielinātu atpazīstamību un ieinteresētību, par priekšlikumiem būtu jāriko diskusijas (tiešsaistē/neklātienē)*								
Pārbaudes posms? <ul style="list-style-type: none"> Perioda ilgums: aptuveni 10 nedēļas Pārbaude pirms balsošanas: Liela darba slodze, bet pēc balsojuma - mazāka darba slodze Varētu paātrināt (nobalsoto un īstenojamo) priekšlikumu īstenošanu Iespējams, tas var palielināt laika starpību starp priekšlikuma iesniegšanu un balsošanas posmu 		Padomājiet par ārējo pakalpojumu sniedzēju, kritērijiem: <ul style="list-style-type: none"> Lētāk nekā iekšējais risinājums Iekšējā risinājuma kapacitāte un budžets ir ierobežoti Augstāka kvalitāte nekā iekšējais risinājums / iekšējā personāla zinātnības trūkums 											

Pārskats par LB dizaina iespējām

<p>Balsošanas posms</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Perioda garums: 2-6 nedēļas ● Ja iedzīvotāji nebalso, nodrošiniet pārredzamību, paskaidrojot lēmumu: <ul style="list-style-type: none"> ○ Publiskot lēmuma parametrus ○ Iespējams, diskusiju forums/semināri 	<p>Ja iespējams, ieteicams balsot iedzīvotājiem</p> <p>Ja netiek izmantots, sekot līdzī pārredzamībai</p>				<p>Tiešsaistes rīku izmantošana, lai sasniegtu jaunākus dalībniekus (neatkarīgi - Audzina bērņus)*</p>	<p>Ja izglītība/politiskā līdzdalība/zināšanas par LB ir zemas, padomājiet par iespēju ļaut iedzīvotājiem balsot par padomes priekšlikumiem</p>		<p>Ja izglītība/politiskā līdzdalība/zināšanas par LB ir zemas, padomājiet par iespēju ļaut iedzīvotājiem balsot par padomes priekšlikumiem</p>	<p>Ja izglītība/politiskā līdzdalība/zināšanas par LB ir zemas, padomājiet par iespēju ļaut iedzīvotājiem balsot par padomes priekšlikumiem</p>		
---	---	--	--	--	--	---	--	---	---	--	--

Pārskats par LB dizaina iespējām

LB tipa grupas veidošanas vadlīnijas	Ar pašvaldībām saistītie faktori				Ar pilsoņiem saistītie faktori							
Stimuli		Padomājiet par sociālajiem apbalvojumiem (nosaukšana vārdā)	Padomājiet par finansiālo atfidzību		Padomājiet par balsošanu par konkrētu vietu un notikumiem, un izmantojiet apbalvošanu (sociālā atzinība)							
Pārbaudes fāze? Pārbaude pēc balsošanas: <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 10 nedēļas • Priekšatlases ietekme • Cenzūras šķietamības risks, pārredzamība • Milzīga darba slodze pēc balsošanas un risks, ka iedzīvotāju iecienītākie priekšlikumi nav īstenojami un netiek īstenoti • Iespējams, palielina laika periodu starp priekšlikumu iesniegšanas un īstenošanas posmu 	Pārredzami informēt iedzīvotājus par kritērijiem, kas tiek izmantoti, lai nošķirtu īstenojamus un neīstenojamus projektus. Komunicēt no divām perspektīvām: vietējās padomes un pašvaldības administrācijas perspektīvas	Padomājiet par ārējo pakalpojumu sniedzēju, kritērijiem: <ul style="list-style-type: none"> • lētāk nekā iekšējais risinājums • Iekšējā risinājuma kapacitāte un budžets ir ierobežoti Augstāka kvalitāte nekā iekšējam risinājumam										
Īstenošanas posms <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: mazāk nekā 1 gads 	Iespējama iedzīvotāju veikta īstenošana (līdzprojektēšanas pilnvaras) Noteiktu priekšlikumu (atļauju, pieprasījumu) izstrādes grafika ievērošana	Iedzīvotāji var piedalīties projektu īstenošanā					Iedzīvotāji var piedalīties projektu realizēšanā		Iedzīvotāji var piedalīties projektu realizēšanā			
Atgriezeniskā saite (iekšējā/ārējā) <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 1-2 nedēļas • Datuma ieteikumi: <ul style="list-style-type: none"> o Iekšējā: pēc īstenošanas uzsākšanas o Ārējā: pēc balsošanas vai īstenošanas uzsākšanas 	Ja ir daudz ierobežojumu: Meklēt citu/salīdzināmu pašvaldību tīklu, lai kopīgi sazinātos ar ministriju vai valdību, kas atbild par šo ierobežojumu grozīšanu, informēt par ierobežojumiem un ierosināt grozījumus	Izmantot tiešsaistes resursus tikai, lai izplatītu pārskatu par pabeigta LB ciklu Lūgt atgriezenisko saiti, izmantojot tiešsaistes anketu	Izstrādāt un piedāvāt drukātu bukletu, lai sniegtu informāciju par noslēgto LB ciklu Izmantojiet dažāds avotus, lai saņemtu atgriezenisko saiti (tiešsaistē/ bezsaistē) – aptaujas,		Apsveriet ideju organizēt pasākumu, lai prezentētu atskaites ziņojumu par noslēgto LB ciklu un saņemtu atgriezenisko saiti	Padomājiet par novērtēšanu, uzdodot jautājumus iedzīvotājiem, iespējamie temati: aktivizēšana, motivācija, posmi, pārredzamība						

Pārskats par LB dizaina iespējām

			seminārus, pasākumus			
--	--	--	-------------------------	--	--	--

17. tabula LB tipa grupas veidošanas vadlīnijas

6. LB dizaina kategorizēšanas piemērs: Štutarte

Instrumentu kopuma izmantošana, lai analizētu Štutartes līdzdalības budžetu.

LB veidošanas komplekts	Ar pašvaldībām saistītie faktori					Ar pilsoņiem saistītie faktori								
	Tiesiskais regulējums	Finanšu stāvoklis		Reģions		Dzīves posms / Vecums	Izglītība	Zināšanas par LB		Politiskā līdzdalība		Dzīvošanas pašvaldībā ilgums	Neto ienākumi	
		Vājš	Labs	Lauki	Pilsēta			Augsts	zems	augsts	zems		Virs vidējā	Zem vidējā
Plānošanas posms	Noteikt pašvaldības vēlmes un mērķus, pārbaudīt spējas					Ieteicams: Izpētīt iedzīvotāju vēlmes un mēģināt tās ņemt vērā								
Organizācijas struktūra (nepilna laika komanda / pilna laika komanda)		Projekta komanda tiek veidota no brīvprātīgajiem "Arbeitskreis Stutgarter Bürgerhaushalt"							-	Meklējiet brīvprātīgos no iedzīvotāju vidus				
Priekšlikumu iesniegšanas posms <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 6 nedēļas • Iedzīvotāju priekšlikums • Pēc 2 nedēļām līdzīgu priekšlikumu kopsavilkums • Komentāri ir iespējami • Tiešsaistes formāts 	Nav noteikta budžeta, atkarīgs no priekšlikumiem	Tiešsaistes platformas sākotnējās izmaksas: Aptuveni 130 000 EUR Ikgadējās izmaksas: Aptuveni 55 000 EUR	-		Tiešsaistes rīku izmantošana, lai sasniegtu jaunākus dalībniekus Jauniešu līdzdalība palielinājās no 3% līdz 20%	Ja izglītība/politiskā iesaistīšanās/zināšanas par LB ir zemas, apsveriet iespēju sākt ar konsultatīvu procesu (bez balsošanas)		Ja izglītība/politiskā iesaistīšanās/zināšanas par LB ir zemas, apsveriet iespēju sākt ar konsultatīvu procesu (bez balsošanas)		Ja izglītība/politiskā iesaistīšanās/zināšanas par LB ir zemas, apsveriet iespēju sākt ar konsultatīvu procesu (bez balsošanas)				
Papildus neformāls process Perioda ilgums: 3 nedēļas 18 semināri dažādos rajonos Projekta komanda sazinās ar multiplikatoriem: pasākumi skolās, biedrībās u.t.t.	-	Reklāmas video												
Atsauksmes par priekšlikumu apstrādi		Tiešsaistes rīks/aptaujas ielūgums pa e-pastu (nepieciešams reģistrācijai/informatīvā biļetena saņemšanai)				Iedzīvotāji izteica (aptaujā), no vienas puses, vēlmi: <ul style="list-style-type: none"> • Saņemt plašāku informāciju par budžetu kopumā • Piedalīties praktiskos semināros par priekšlikumu izstrādi sanāksmēs • Saņemt vairāk informācijas par procesu • Piedalīties diskusijās 			Taču, no otras puses, daži iedzīvotāji teica, ka: <ul style="list-style-type: none"> • Informatīvās sanāksmes ir liekas • Nepieciešams koncentrēties uz problēmām rajona, nevis visas pilsētas līmenī • Jānodrošina reāla līdzdalība 					

LB dizaina kategorizēšanas piemērs: Štutarte

LB veidošanas komplekts	Ar pašvaldībām saistītie faktori				Ar pilsoņiem saistītie faktori										
Balsošanas posms <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 3 mēneši (iekļauts parastā budžeta lēmumā) • pilsoņi nebalso, • iespējams, diskusiju forums/semināri 	Nav juridiska ietvara, lai ļautu iedzīvotājiem balsot, pilsētas dome lemj par priekšlikumiem					Iedzīvotāju balsojumā tiek noteiktas prioritātes, un galīgo lēmumu pieņem pilsētas dome pēc priekšizpētes									
Pārbaudes posms? <p>Pārbaude pēc balsošanas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 10 nedēļas • Priekšatļases ietekme • Cenzūras šķietamības risks, pārredzamība • Liela darba slodze, veicot uzdevumu grupēšanu un sadalīšanu • Iespējams, tas var palielināt laika starpību starp priekšlikuma iesniegšanu un īstenošanas posmu 	Administrācijas pārbaudes pārredzamība tiek nodrošināta 130 populārākajiem priekšlikumiem Ja iespējams, priekšlikumus apspriež pilsētas dome														
Īstenošanas posms <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: mazāk nekā viens gads 															
Atgriezeniskā saite (iekšējā/ārējā) <ul style="list-style-type: none"> • Perioda ilgums: 2-3 nedēļas • Ārējā atgriezeniskā saite no iedzīvotājiem un priekšlikumu iesniegšanas posms nākošajā gadā 	Ja ir daudz ierobežojumu: Meklēt citu/salīdzināmu pašvaldību tīklu, lai kopīgi sazinātos ar ministriju vai valdību, kas atbild par šo ierobežojumu grozīšanu, informēt par ierobežojumiem un ierosināt grozījumus	Izmantot tiešsaistes resursus, lai izplatītu atskaites ziņojumu par pabeigto LB ciklu Lūgt atgriezenisko saiti, izmantojot tiešsaistes anketu				Padomājiet par novērtēšanu, uzdodot jautājumus iedzīvotājiem, iespējamie temati: aktivizēšana, motivācija, posmi, pārredzamība									

18. tabula Štutartes LB dizaina piemērs

Atsauces

Bednarska-Olejniczak/Olejniczak/Svobodova (2020): "How a Participatory Budget Can Support Sustainable Rural Development—Lessons From Poland", *Sustainability* 12 (7), p. 2620, <https://doi.org/10.3390/su12072620>.

Brady/Verba/Schlozman (1995): A Resource Model of Political Participation, *The American Political Science Review* 89 (2), pp. 271-294.

Cabannes (2004): "Participatory budgeting: a significant contribution to participatory democracy", *Environment & Urbanization* Vol 16 (1), 27-46.

Dahl (1998): „On Democracy“, Yale University Press.

Ebdon/Franklin. (2006): „Citizen Participation in Budgeting Theory“, *Public Administration Review*, 66 (3), pp. 437-447, <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00600.x>.

Geißel et. al (2015): „Dialogorientierte Beteiligungsverfahren: Wirkungsvolle oder sinnlose Innovationen? Das Beispiel Bürgerhaushalt“, *Zeitschrift für Parlamentsfragen*, 46 (1), pp. 151-165.

Günther (2007): „Der Bürgerhaushalt“, Beck Verlag.

Holtkamp (2008): „Bürgerhaushalt“, in: Norbert Kersting (Ed.), „Politische Beteiligung“, Wiesbaden: VS, pp. 222-235.

Holtkamp/Bogumil (2007): „Bürgerkommune und Local Governance“, in: Lilian Schwalb/Heike Walk (Ed.), „Local Governance – mehr Transparenz und Bürgernähe?“, Wiesbaden: VS, pp. 231-250.

Justice/Dülger (2009): "Fiscal transparency and authentic citizen participation in public budgeting: the role of third-party intermediation", *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 21 (2), pp. 254-288.

Koehler/Koontz (2008): "Citizen Participation in Collaborative Watershed Partnerships.", *Environmental Management*, 41(2), pp. 143-154.

Krenjova/Raudla (2013): "Participatory Budgeting at the Local Level: Challenges and Opportunities for New Democracies.", *Halduskultuur – Administrative Culture* 14 (1), pp. 18-46.

Lorson/Haustein (2020): Public Sector Reporting: Lessons Learnt from Participatory Budgeting, in: Manes-Rossi, F./Levy Orelli, R. (Eds.): New Trends in Public Sector Reporting: Integrated Reporting and Beyond, Cham 2020, pp. 57-79.

Schlozman/Verba/Brady (1999): Civic Participation and the Equality Problem, in: Skocpol (Ed.): Civic Engagement in American Democracy, 427-459.

Schneider (2018): "Bürgerhaushalte in Deutschland", Springer Verlag.

Schneider/Busse (2019): „Participatory Budgeting in Germany. A Review of Empirical Findings“, International Journal of Public Administration, 42(3), pp. 259-273, <https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1426601>.

Sintomer/Herzberg/Allegretti/Röcke (2012): „Participatory Budgeting Worldwide“ URL: https://www.buergerhaushalt.org/sites/default/files/downloads/LearningfromtheSouth-ParticipatoryBudgetingWorldwide-Study_0.pdf

Sintomer/Herzberg/Röcke (2010): "Porto Alegre nach Europa?", in: Sintomer, Y./Herzberg, C./Röcke, A. (Eds.): Der Bürgerhaushalt in Europa – eine realistische Utopie?, Wiesbaden 2010, pp. 31-53.

Verba/Schlozman/Brady (1995): "Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics", Harvard University Press.

Wampler (2007): "A Guide to Participatory Budgeting.", in: Shah, A. (Ed.) Participatory Budgeting, The World Bank, doi:10.1596/978-0-8213-6923-4, pp. 21-54.